

ЧАСТИНА II

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ: ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ

В.Я. НУСІНОВ

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку, аналізу, аудиту та адміністрування підприємств гірничо-металургійного комплексу

Є.В. МІЩУК

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аналізу, аудиту та адміністрування підприємств гірничо-металургійного комплексу

В.П. ГОЛІВЕР

аспірант кафедри інформатики автоматизації та систем управління ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Проблематика корпоративного управління не є новою для ринкової економіки, але не зважаючи на дослідження та праці багатьох вчених економістів, дане питання ще не знайшло свого єдиного правильного розв'язку. У зв'язку з недостатньою розглядом питання щодо впливу корпоративного управління на зростання якості управління підприємством дане дослідження є своєчасним та актуальним.

Поняття «Корпоративне управління» бере свій початок з фундаментальної праці А. Бірла та Г. Мінса – «Сучасна корпорація і приватна власність». Дана робота у 1932 р., сформулювала основоположні догми системи корпоративного управління направлені на ефективний поділ власності та контролю на підприємствах.

Корпоративне управління від грецького “kyberman” означає: правити, направляти, управляти. У роботі [1] корпоративне управління визначене як набір процесів та структур для контролю та управління підприємством, дотримуючись встановлених правил, якими керуються взаємовідносини між акціонерами, правлінням та стейкхолдерами.

Питання формування та вдосконалення механізмів взаємовідносин підрозділів, топ менеджменту та акціонерів стає головною рушійною силою для розвитку поняття корпоративного управління та принципів його ефективного формування на базі підприємства.

На нашу думку підприємства акціонерного типу являються однією з глибоких фундаменту, на яких базується розвиток та процвітання економіки кожної держави. Дана організаційно-правова форма є, певною мірою, унікальною формою ведення бізнесу, яка має майже необмежені можливості залучення інвестиційних коштів для подальшого розвитку підприємства в рамках її стратегічних цілей.

Держава бере на себе зобов'язання контролювати та регулювати корпоративне управління кожного підприємства окремо за допомогою корпоративного законодавства.

Розглядаючи питання генезису поняття корпоративного управління, доцільним буде за результатами проведеного аналізу системи корпоративного управління в Україні, яка сформувалася, не еволюційним шляхом за останні двадцять п'ять років, а під впливом державної програми приватизації, систематизувати основоположні законодавчі і правові акти та закони з 1991 – по теперішній час (табл. 1).

Таблиця 1 – Етапи розвитку та наслідки законодавчого врегулювання питання АТ

Етапи	Законодавче впровадження та регулювання	Законодавчі особливості	Позитивні особливості даних	Негативні особливості
Перший етап 1991–1993 рр.	Ухвалення основних законів правового регулювання підприємницької діяльності: 1) Закон України "Про підприємництво"(втратив чинність з 1 січня 2004 року) 2) Закон України "Про власність" 3) Закон України «Про підприємства в Україні»(втратив чинності з 1 січня 2004 року) 4) Закон України "Про цінні папери і фондову біржу". 5) Закон України «Про приватизацію майна державних підприємств» 6) Закон України «Про приватизацію невеликих державних підприємств» 7) Закон України «Про приватизаційні папери»	Створення правового фундаменту для розвитку ринкових відносин в Україні. Це юридичну трактовку учасникам ринкових відносин – підприємці різноманітної організаційно-правової форми, включаючи АТ.	Розвиток ринкових відносин на території України через: заснування великої кількості різнотипних акціонерних товариств: відкритих акціонерних товариств (ВАТ), закритих акціонерних товариств (ЗАТ), товариств з обмеженою відповідальністю;	- Відсутність урегульованості питання випуску та обігу цінних паперів, через відсутність спеціалізованого контролюючого органу даного типу; - відсутність фондового ринку; - наявність відносно великої кількості "тіньових" АТ.

Етапи	Законодавче впровадження та регулювання	Законодавчі особливості	Позитивні особливості даних	Негативні особливості
Другий етап 1994 – 1998 рр.	1) Допрацьовано закон України «Про господарські товариства» 2) Розроблений проект закону України «Про акціонерні товариства» 3) Включений спеціальний розділ у проект ЦК. Даний розділ присвячений господарчим товариствам. 4) Удосконалено законодавство про цінні папери (особливо відносно випуску й обігу цінних паперів) Ухвалені законодавчі акти для регулювання процесу створення і функціонування інтегрованих структур в Україні: 1) ЦК України не має відповідних норм для визначення правового статусу господарських товариств, але поширює на них дію своїх норм про юридичні особи, представництво та угоди. 2) Закон «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». 3) Закон «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» 4) Закон «Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції» 5) Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність» 6) Закон «Про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом» 7) Закон «Про оподаткування прибутку підприємств» 8) Закон «Про промислово-фінансові групи». 9) Були прийняті та ухвалені численні підзаконні нормативні акти: Укази Президента, Міністерства фінансів, Антимонопольного комітету та інше.	Істотно були переглянуті норми корпоративного законодавства	Масовий розвиток ринкової економіки через нові, для пострадянської України, форми ведення господарської діяльності: започаткуванням масового акціонування середніх і великих державних підприємств, що утворили основну масу відкритих акціонерних товариств; - Стандартизація процедури створення АТ; - Запровадження контролю прав власності на акції через реєстри; Створення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР)	- Наявність значної кількості "тіньових" АТ. - Не розвинена законодавча база

Етапи	Законодавче впровадження та регулювання	Законодавчі особливості	Позитивні особливості даних	Негативні особливості
Третій етап 1999 – теперішній час	Закон «Про державну програму приватизації» від 18 травня 2000 року З 1.01.2004 набрали чинності: 1) Цивільний кодекс 2) Господарський кодекс Перелік основоположних нормативно-правових актів прийнятих в даний період: 1) Положення про порядок збільшення розміру статутного фонду акціонерних товариств 2) Положення про проведення реєстрації випуску акцій під час реорганізації товариств 3) Положення про проведення контролю за реєстрацією акціонерних товариств для участі у загальних зборах акціонерних товариств 4) Положення про порядок реєстрації випуску акцій відкритих акціонерних товариств і облігацій підприємств	Приймається рад нормативних актів для правового регулювання корпоративних відносин	- припинення сертифікатної приватизації - розширення грошових форм продажу акцій; - збереження у державній власності пакетів акцій (25 %, 50 %+1 акція) визначеного переліку підприємств; - поновлення діяльності спеціального органу з управління державними корпоративними правами (який було ліквідовано в період з 1996 по 1997 рр.); - зростання рівня консолідації пакетів акцій та скорочення кількості акціонерів; - посилення боротьби за контроль над АТ; - започаткування процесів реструктуризації та реорганізації; - поступове формування системи захисту прав акціонерів; Перехід від командно-адміністративної системи до ринкової	Недосконалість законодавства.

Загалом розвиток корпорацій і корпоративного законодавства в Україні можна поділити на декілька етапів:

1) Перший етап (1991–1993 рр.):

– створення правового фундаменту для розвитку ринкових відносин в Україні після отримання незалежності.

2) Другий етап (1994–1998 рр.)

– Істотно переглянуті та вдосконалені норми корпоративного законодавства.

3) Третій етап (1999 р. – теперішній час)

– Приймається рад нормативних актів для правового регулювання корпоративних відносин

Україна була останньою з пострадянських країн, яка прийняла Закон "Про акціонерні товариства". Але, не зважаючи на це, з розрахунку на 10000 мешканців спостерігалася найбільша кількість акціонерних товариств та низька законодавча захищеність, як інтересів держави, так і акціонерів, що привело до створення широкого кола тіньових акціонерних товариств різних масштабів та типів.

На нашу думку велика кількість впроваджених законів та підзаконних актів, в тому числі закон України від 1991 року «Про господарські товариства», не враховують усіх аспектів діяльності підприємств акціонерного типу, в тому числі корпоративне управління, питання якого є актуальним для сьогоденного ведення бізнесу підприємствами.

Як показав проведений аналіз, у період з 1991–1998 роки відбулася реорганізація державно-монополістичної системи до акціонерної форми правління відповідно до ринкової економіки. В цей період переважну кількість акціонерних товариств та холдингів утворені на основі колишніх державних підприємств.

Однак, при жорстких умовах ринкової конкуренції для корпорацій відповідність до встановлених законодавством норм корпоративного управління є не достатнім. Для вирішення даного питання підприємства керуються власним бажанням та можливостями, беручи додаткові зобов'язання, для підвищення рівня довіри інвесторів. Це привело до появи нової форми регулювання відносин між суб'єктами та об'єктами підприємства – кодекс корпоративного управління.

Отже, як зазначалося раніше, на сьогоднішній день акціонерне товариство, як вид підприємницької діяльності, є одним з найпотужніших та ефективних форм ведення бізнесу.

Якість корпоративного управління Л.А. Мозгова визначає як «сукупність здатностей підприємства забезпечувати гармонізацію системи взаємовідносин учасників корпоративного управління та ефективність діяльності для отримання максимально можливого прибутку» [2, с. 5–6]. Необхідно погодитись з твердженням, оскільки ефективне корпоративне управління являється гарантією ефективного функціонування, як окремих ланок так і підприємства загалом в умовах зростаючої конкурентної боротьби.

Як відомо, основна причина появи поняття корпоративного управління є необхідність у розмежуванні функцій: керування власністю; безпосереднє керування власністю. Для виконання цього завдання створюється система корпоративного управління, яка являє собою певний перелік керівних органів управління, які безпосередньо керують діяльністю підприємства, приймаючи до уваги інтереси всіх заінтересованих сторін в межах даного підприємства. Відповідно до публічних підприємств, розподіл права на владу реалізується через загальні збори акціонерів. Підзвітні органи управління

виконують безпосередню роль в керівництві підприємством, цими органами являється: рада директорів; комітети; топ менеджмент підприємства; інші керівничі органи.

Таким чином, не існує єдиного наукового трактування поняття корпоративного управління. В сучасних реаліях інформаційної економіки існують різні думки щодо питання корпоративізму, поняття корпорацій та сутності корпоративного управління.

Узагальнення здійсненого теоретичного дослідження дозволило дійти висновку, що питання корпоративного управління потрапило в поле зору й наших вітчизняних науковців майже одразу після початку приватизації та відповідного формування корпоративного сектору. Протягом останніх двадцяти п'яти років дана тема активно розглядалась українськими і зарубіжними вченими та науковцями, але на даний момент не змогли сформулювати єдине поняття корпоративного управління .

За результатами проведеного аналізу та критичного огляду існуючих визначень терміну «Корпоративне управління» запропонованих фахівцями та науковцями в даній області, систематизовано та подано в табл. 2.

Вважаємо, що основні визначення «Корпоративного управління» можна згрупувати у три основних підходи за якими його визначають як:

- 1) Систему взаємовідносин;
- 2) Підвищення інвестиційної привабливості, прибутку та захист інвесторів;
- 3) Ефективний розподіл влади, керування та контроль відповідно до встановлених методичних норм.

Вважаємо, що кожне з визначень наведених у таблиці 1 має право на існування, але, жодне з них не розкриває питання повністю. Виходячи з цього, поняття корпоративного управління доцільно розглянути у синтезі усіх вищенаведених визначень, для максимально можливого точного формулювання даного поняття.

Тому ми пропонуємо розглядати поняття корпоративного управління, як сукупність дій, пов'язаних з організаційно-правовими, економічними і фінансовими взаємовідносинами, спрямованими на досягнення оптимального узгодження інтересів суб'єктів корпоративних відносин. Також корпоративне управління має забезпечити баланс між стратегічним розвитком підприємства та отриманням інвесторами максимального прибутку при відповідному захисті інвестиційного капіталу та прав акціонерів. Корпоративне управління має контролювати керівництво діяльністю підприємства, що здійснюється радами директорів і менеджерами вищої ланки з використанням певних методів, відповідно до їх гармонізації інтересів та субординації, задля досягнення стану синергії їх спільної діяльності, керуючись спільним прагненням приймати максимально ефективні управлінські рішення для подальшого розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Haslinda Abdullah, Benedict Valentine. Fundamental and Ethics Theories of Corporate Governance / Middle Eastern Finance and Economics, issue 4, 2009.
2. Matten D., Crane A. Corporate citizenship: toward an extended theoretical conceptualization // Academy of Management Review. – 2005. – Vol. 30. – No.1. – P. 166–179.
3. Гриньова В. М. Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні: (Монографія) / В. М. Гриньова, О. С. Попов. – Харків.: Вид. ХДЕУ, 2003. – 324 с.
4. Штерн Г.Ю. Корпоративне управління: навч. посібник для студентів спеціальності 8.050201 «Менеджмент організацій» / Г.Ю. Штерн. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 278 с.
5. Шлейфер А.А. Исследование корпоративного управления / А. Шлейфер, Р. Вишни // Журнал Финанс. – 1997. – Вып. 52. – С. 52.

Таблиця 2 – Підходи до визначення поняття корпоративного управління (узагальнено на основі [3–32])

Система взаємовідносин	Підвищення інвестиційної привабливості, прибутку та захист інвесторів	Ефективний розподіл влади, керування та контроль відповідно до встановлених методичних норм
В. М. Гриньова та О.Є. Попов визначають корпоративне управління як процес формування та реалізації вищими органами управління акціонерного товариства управлінських дій, що відображують баланс інтересів учасників корпоративних відносин щодо залучення та використання акціонерного капіталу для забезпечення максимально можливого прибутку від всіх видів діяльності в межах діючого законодавства [3].	За А. Шлайфером корпоративне управління – це сукупність засобів, за допомогою яких учасники господарського процесу надають фінансові ресурси корпорації для забезпечення майбутнього прибутку [5, с. 52].	В. А. Євтушевський, який розглядає корпоративне управління як “процеси регулювання власником руху його корпоративних прав з метою отримання прибутку, управління корпоративним підприємством, відшкодування витрат через отримання частки майна при його ліквідації [7].
Є. Штерн зазначає, що корпоративне управління у системі загального менеджменту спрямоване на досягнення оптимального узгодження інтересів суб’єктів корпоративних відносин - власників, менеджерів, працівників товариства [4].	На думку К. Мейера, система корпоративного управління являє собою “організаційну модель, за допомогою якої компанія представляє й захищає інтереси своїх інвесторів” [6].	За С. А. Румянцев корпоративне управління - система виборних та призначених органів, які здійснюють управління діяльністю відкритих акціонерних товариств, що відображає баланс інтересів власників і спрямована на забезпечення максимально можливого прибутку від усіх видів діяльності товариства згідно з нормами чинного законодавства [8, с. 13].

Система взаємовідносин	Підвищення інвестиційної привабливості, прибутку та захист інвесторів	Ефективний розподіл влади, керування та контроль відповідно до встановлених методичних норм
М. Чечетов, О. Мендрул вважають, що "корпоративне управління" є елементом загальної системи управління, притаманне лише фірмам в організаційно-правовій формі акціонерних товариств, і полягає в організації взаємодії учасників корпоративних відносин [9, с. 10].	Є. Коротков трактує корпоративне управління як "управління, побудоване на пріоритетах інтересів акціонерів та їхній ролі у розвитку корпорації, управління, що враховує реалізацію прав власності, передбачає взаємодію акціонерів, побудоване на стратегії розвитку корпорації в цілому, нарешті це управління, яке породжує корпоративну культуру, тобто має комплекс загальних традицій, установок, принципів поведінки" [12].	За А. Б. Педько корпоративне управління - система взаємин, що складається між різними учасниками корпоративних відносин, із приводу розподілу влади, власності і доходів в акціонерному товаристві, яка підлягає чіткому правовому регулюванню [15, с. 111].
За визначення Баюри Д. О. категорію «корпоративне управління» можна визначити як «систему цілеспрямованого формування процесу діяльності акціонерного товариства (корпорації) та впливу між акціонерами і зацікавленими особами» [10, с. 62].	За А. Шлейфер та Р. Вишні корпоративне управління - шляхи та способи, за допомогою яких інвестори гарантують отримання доходу на вкладений у корпорацію капітал [13, с. 737].	Дж. Паунд трактує суть корпоративного управління - ... у забезпеченні ефективного процесу прийняття рішень... Необхідна система, при якій топ менеджери компанії та рада директорів спільно розробляють рішення та залучають до цього акціонерів. [16, с. 86].
За визначенням П. Кочран і С. Вартік корпоративне управління – це захисний механізм, що охоплює аспекти, які щодо концепцій, теорій і практики рад директорів. Це галузь, що концентрується на взаєминах між радою директорів, акціонерами, вищим менеджментом, регуляторами та аудитором [11, с. 6, 9 вільно].	Т. В. Момот вважає, що корпоративне управління - система внутрішніх і зовнішніх механізмів, що спрямована на оптимізацію структури корпоративних відносин для забезпечення гармонізації інтересів всіх суб'єктів корпоративних відносин і реалізації ефективного інвестиційного процесу в акціонерному товаристві для максимізації його капіталізації [14].	Д. Деніс визначає корпоративне управління, як набір механізмів (як інституціональних, так і основаних на ринку), які стимулюють менеджерів компанії приймати рішення, що максимізують вартість компанії для її власників [17, с. 4-5].

Система взаємовідносин	Підвищення інвестиційної привабливості, прибутку та захист інвесторів	Ефективний розподіл влади, керування та контроль відповідно до встановлених методичних норм
На думку Л. Є. Довгань, В. В. Пастухова та Л. М. Савчук корпоративне управління - система управління організаційно-правовим полем бізнесу, оптимізацією організаційних структур, побудова внутрішньо та між фірмових відносин компанії відповідно до прийнятих цілей розглядають фахівці з питань корпоративного управління [18, с. 44].	За А.В. Козаченко, корпоративне управління – це діяльність виборних і призначених органів акціонерного товариства, спрямована на підтримання балансу інтересів власників і менеджерів, які управляють власністю суспільства, на отримання максимального прибутку від всіх видів діяльності суспільства в рамках норм діючого законодавства [21, с. 34].	В Законі України «Про державне регулювання ринку цінних паперів» дається таке визначення: корпоративне управління - система відносин, яка визначає правила та процедури прийняття рішень щодо діяльності господарського товариства та здійснення контролю, а також розподіл прав і обов'язків між органами товариства та його учасниками стосовно управління товариством [24].
Р. Монкс і Н. Міноу розуміють під корпоративним управлінням стосунки між різними учасниками (акціонерами, менеджерами, членами ради директорів, працівниками, покупцями, постачальниками, кредиторами та іншими стейкхолдерами) у визначенні напрямів розвитку і діяльності корпорації [19, с. 18].	За Шлейфером та Вішнею корпоративне управління – спосіб інвесторів забезпечити отримання доходу на свої інвестиції [22].	К. Майєр розглядає корпоративне управління як організаційну угоду, за якою певна компанія репрезентує і обслуговує інтереси своїх інвесторів [25, с. 25].
За Євтушевським В. А. корпоративне управління - сукупність юридичних, економічних, організаційних норм і правил, у рамках яких функціонує корпорація (підприємство), і на базі яких будуються взаємини між всіма її учасниками [20].	За М. Хесселем корпоративне управління - це організаційна модель, за допомогою якої компанія представляє та захищає інтереси своїх інвесторів [23, с. 24].	Д. В. Задихайло розглядає корпоративне управління як сукупність юридичних, економічних, організаційних норм і правил, у межах яких функціонує корпорація (товариство), і на основі яких вибудовуються взаємини між усіма її учасниками [26, с. 23].

Система взаємовідносин	Підвищення інвестиційної привабливості, прибутку та захист інвесторів	Ефективний розподіл влади, керування та контроль відповідно до встановлених методичних норм
Є. В. Палига визначає корпоративне управління як усю сукупність дій, пов'язаних з утворенням корпорацій, оптимізацією їх структури, формами і методами державної підтримки; організацією, плануванням, збутом, контролем, стимулюванням виробничо-економічної діяльності підприємства [27].	О. М. Вакульчик вважає, що корпоративне управління - сукупність дій менеджерів та власників акціонерного товариства, які діють у межах норм чинного законодавства та забезпечують процес залучення фінансових і трудових ресурсів та їх ефективне використання з метою задоволення інтересів усіх учасників корпоративного управління шляхом відповідного розподілу створеної власності [29, с. 15].	За М. В. Грідчіним корпоративне управління – це керівництво діяльністю підприємства, що здійснюється радами директорів і менеджерами вищої ланки з використанням певних методів, за допомогою яких підприємства встановлюють цілі свого бізнесу; керівництво в частині здійснення щоденних фінансових операцій; облік у своїй роботі позицій зацікавлених сторін (співробітників, клієнтів, громадськості, регулюючих органів і держави); здійснення корпоративних дій відповідно до правил забезпечення надійності бізнесу і вимог нормативно-правових актів; захист інтересів клієнтів і партнерів [31, с. 75].
За В. А. Євтушевський, К. В. Ковальська корпоративне управління - система організаційно-правових, економічних і фінансових взаємовідносин усіх учасників акціонерного товариства, що встановлює механізми, способи взаємодії зацікавлених сторін, за допомогою яких вони представляють в товаристві свої інтереси і взаємодіють з ним та між собою [28, с. 54].	Ю. В. Піча вважає, що корпоративне управління, в першу чергу, покликане забезпечити систему захисту прав акціонерів і власників інших цінних паперів підприємства-емітента [30].	Ю. Винслав стверджує, що корпоративне управління - система управлінських відносин між взаємодіючими господарськими суб'єктами (у тому числі керуючими та підлеглими) з приводу субординації та гармонізації їх інтересів, забезпечення синергії як їх спільної діяльності, так й взаємовідносин із зовнішніми контрагентами (враховуючи держоргани) у досягненні поставлених цілей [32, с. 3].

6. Мейер К. У пошуках кращого директора. (Корпоративне управління в перехідних та ринкових економіках) / Колін Мейер. – К.: Основи, 1994. – 311 с
7. Євтушевський В.А. Основи корпоративного управління: навч. посіб / В.А. Євтушевський. – К.: Знання, 2008. – 317 с.
8. Румянцев С. А. Українська модель корпоративного управління: становлення та розвиток / С.А. Румянцев. К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 149 с.
9. Чечетов М. Корпоративное управление в условиях экономической трансформации / М. Чечетов, О. Мендрул // Економіка України. – 2001. – № 4. – С. 10–18.
10. Баяра Д. Корпоративне управління як об'єкт наукового дослідження / Баяра Д. // Наукове видання. Вісник Київського національного університету. Економіка / за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Вид-во КНУ.2008. – Вип. 99-100 – 120 с.
11. Довгань Л. Є., Пастухов В. В., Савчук Л. М. Корпоративне управління. Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2007. – 180 с.
12. Коротков, Э. М. Антикризисное управление [Текст] : учебник / Э. М. Коротков. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 619 с.
13. Shleifer A. A Survey of Corporate Governance / A.Shleifer, R. Vishny // Journal of Finance. – 1997. – 52. – P. 737-783.
14. Момот Т. В. Вартісно-орієнтоване корпоративне управління від теорії до практичного впровадження / Т.В. Момот. – Харків: ХНАМГ, 2006. – 380 с.
15. Педько А. Б. Власність, контроль і конфлікт інтересів в акціонерних товариствах / А.Б. Педько. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 325 с.
16. Паунд Д. Будущая модель корпоративного управления / Д. Паунд // Корпоративное управление / [пер. с англ. А. Куницына; ред. Е. Дронова]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – С. 86 – 110.
17. Denis D. International Corporate Governance [Електронний ресурс] / D. Denis, J. McConnel. – ECGI, Finance Working Paper № 5, 2003. – P. 62. – Режим доступу: <http://www.gobiernodelaempresa.cl/files/cge/biblioteca/acad/D.%20Denis%20y%20J.%20McConnell%20International%20Corporate%20Governance.pdf>.
18. Довгань Л. Є. Корпоративне управління : Навчальний посібник / Довгань Л. Є., Пастухова В. В., Савчук Л. М. – К. : Кондор, 2007. – 180 с.
19. Monks A. Corporate Governance, Third Edition / Monks A., Minow N. – London : Blackwell Publishing, 2007. – 285 p.
20. Євтушевський В.А. Основи корпоративного управління: навч. посіб / В.А. Євтушевський. – К.: Знання&Прес, 2008. – 317 с.
21. Основы корпоративного управления: пособ. для студ. высш. учеб. зав. / А.В. Козаченко, А.Э. Воронкова, Э.Н. Коренев. – Луганск : ВГУ, 2001. – 480 с.
22. Shleifer, A. and Vishny, R.W. (1997), A Survey of Corporate Governance. The Journal of Finance, 52: 737-783.
23. Хелферт Э. Техника финансового анализа / Э. Хелферт; пер. с англ. В. Дмитриев и др. – [10-е изд.] – СПб.: Питер, 2003. – 640 с.: ил. – (Серия «Академия финансов»).
24. Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів” (ст.1) м. Київ, 30 жовтня 1996 року N 448/96-ВР.
25. Майер К. Корпоративне управління в ринкових та перехідних економіках / Майер К. // У пошуках кращого директора: Корпоративне управління в ринкових та перехідних економіках : [Пер. з англ.] / Наук. ред. С. Синиця. – К. : Основи, 1996 – 189 с
26. Задахайло Д.В. Корпоративне управління : Навч. посібник / Д.В. Задахайло, О.Р. Кібенко, Г.В. Назарова. – Х. : Еспада, 2003. – 688 с
27. Палига Є. М. Корпоративне управління виробництвом в умовах постприватизаційних відносин: Дис. д-ра екон. 08.06.02/НАН України; Інститут регіональних досліджень. – Л., 2002. – 182 с.
28. Євтушевський В. А. Стратегія корпоративного управління / В. А. Євтушевський, К. В. Ковальська, Н. В. Бутенко. – К.: Знання, 2007. – 287 с.
29. Вакульчик О. М. Корпоративне управління: економіко-аналітичний аспект / О. М. Вакульчик. – Дніпропетровськ : Пороги, 2003. – 257 с.

30. Корпоративне управління: Підручник / [Мостенська Т.Л., Новак В. О., Луцький М.Г., Симо-ненко Ю.Г.] – К. : Каравелла; Піча Ю., 2008. – 384 с.
31. Грідчина М.В. Корпоративні фінанси (зарубіжний досвід і вітчизняна практика) : [навч. посіб.] / М.В. Грідчина. – К. : МАУП, 2009. – 232 с.
32. Винслав Ю. Становление отечественного корпоративного управления: теория, практика, подходы к решению ключевых проблем / Ю. Винслав // Российский экономический журнал. – 2001. - № 2. – С. 15-28.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВНУТРІШНІХ ПРОЦЕДУР У КОРПОРАЦІЯХ

О.М. БРАДУЛ

**доктор економічних наук, професор кафедри обліку, аналізу, аудиту
та адміністрування підприємств ГМК ДВНЗ «Криворізький національний університет»**

В.А. ШЕПЕЛЮК

**кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
ПВНЗ «Інститут ділового адміністрування»**

На сучасному етапі економічного розвитку України відбувається процес становлення корпоративних прав акціонерів. Їх ефективне функціонування в Україні є однією з актуальних соціально-економічних проблем, що зумовлено характером приватизаційного процесу. В економічному житті українського суспільства все більшого значення набувають корпоративні утворення, подальше зростання макроекономічних показників яких можливе лише за умови забезпечення відповідного рівня управління ними, і, насамперед, підвищення ефективності системи внутрішнього контролю. Тому дослідження та вивчення внутрішнього контролю як засобу забезпечення ефективності діяльності корпорацій, а також пошук та запровадження нових напрямків його вдосконалення відповідають сучасним потребам суб'єктів господарювання.

Вагомий внесок у розвиток окремих аспектів внутрішнього контролю здійснили такі науковці як М. Білуха, Ф. Бутинець, А. Герасимович, М. Корінько, М. Кужельний, В. Лишиленко, Н. Малюга, М. Мельник, Л. Нападовська, В.Пантелеєв, О. Пилипенко, О. Редько, В. Родіонова, В. Рудницький, В. Сопко, Л. Сук, В. Шевчук, та ін. Не применшуючи внесок науковців у розвиток теоретичних і організаційно-методичних положень внутрішнього контролю, слід констатувати, що не вирішеною залишається проблема оцінки ефективності системи контролю за корпоративними правами.

В сучасних умовах діяльності акціонерних підприємств одним із найбільш ефективних заходів щодо виникнення, наявності та припинення корпоративних прав є належна організація системи внутрішнього контролю, що дозволить своєчасно виявляти і попереджати порушення, підвищувати оперативність та якість прийняття управлінських рішень. Проте, на сьогодні у суб'єктів господарювання спостерігається тенденція до збільшення фінансових зловживань і неефективного використання коштів акціонерного товариства, що впливає на результати його діяльності. Необхідність удосконалення організації внутрішнього контролю в частині корпоративних прав учасників акціонерних товариств підкреслює актуальність дослідження.

Проблеми розвитку і запровадження внутрішнього контролю розглядають провідні науковці: Т. Бутинець, Т.Ковтун, М.Корінько, М. Мельник, Л. Столяр та інші, які